

Warszawa, 17.06.2021 r.

Memorandum ZPP w sprawie inflacji

Synteza

Polska od wielu miesięcy boryka się z jednym z najwyższych wskaźników inflacji w UE. Realizacja odłożonego popytu gospodarstw domowych związana z ponownym otwieraniem gospodarki jak również konieczność zagospodarowania ogromnych środków z Funduszy Odbudowy bez wątpienia przyczynią się do dalszego napędzania wzrostu presji cenowej w niedalekiej przyszłości. Zwracamy uwagę na fakt, że pewne czynniki inflacyjenne są czynnikami, na które państwo jest w stanie zareagować regulacyjnie.

Obecnie jednym z kluczowych czynników proinflacyjnych jest wzrost cen paliw, który odpowiadał za ponad jedną trzecią inflacji w maju br.

W celu zahamowania dalszego wzrostu inflacji można byłoby zatem zwrócić uwagę na te obszary, w których wzrost cen jest de facto stymulowany przez regulacje, a zatem może być również przez regulacje skutecznie powstrzymany. Dla przykładu, można rozważyć zrezygnowanie z podatków, które mają wpływ na wzrost cen, generując mało bezpośrednich przychodów do budżetu, modyfikacje w zakresie akcyzy na paliwo oraz rozsądną, niemającą parapodatkowego charakteru, reformę gospodarstwa odpadami.

Wprowadzenie

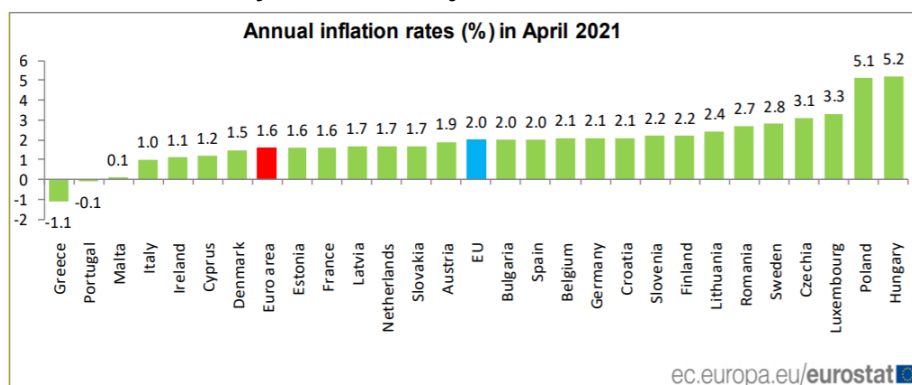
Temat szybko rosnącej inflacji przykuwa coraz więcej uwagi w debacie publicznej. Zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego inflacja CPI w maju wyniosła 4,7 proc. oraz 4,3 proc. w kwietniu 2021. Dane Eurostatu są gorsze i pokazują, że inflacja HIPC w Polsce w kwietniu osiągnęła poziom 5,1 proc, czyli najwyższy pułap od 20 lat. Ostatni raz inflacja HIPC przekraczała 5 proc. w czerwcu 2001 r., kiedy Polska wychodziła z okresu wysokiej inflacji.¹

Choć inflacja wyraźnie wzrasta w całej Unii, Polska pozostaje pod tym względem jednym z liderów wśród państw członkowskich UE. W kwietniu 2021 roczna stopa inflacji w UE

¹ Bankier.pl, Eurostat: inflacja w Polsce powyżej 5 proc. Wyższa tylko na Węgrzech, dostępne pod adresem: <https://www.bankier.pl/wiadomosc/Eurostat-inflacja-w-Polsce-w-kwietniu-2021-r-powyzej-5-proc-8115788.html>.

wyniosła 2 proc., czyli o 3 punkty procentowe więcej niż w marcu.² Polska osiągnęła drugi najwyższy wynik, tuż za Węgrami, gdzie inflacja była wyższa zaledwie o jeden punkt procentowy. To jednak marne pocieszenie jeśli weźmiemy pod uwagę, że w kwestii inflacji Polska pozostaje na pierwszym lub drugim miejscu w UE od września 2020, a rodzima stopa inflacji jest ponad dwukrotnie wyższa niż unijna średnia.³

Wykres 1. Inflacja w kwietniu w UE

Źródło: Eurostat

Wzrost inflacji zmniejsza dochód rozporządzalny Polaków i wpływa na uszczuplenie naszych oszczędności. Wychodzenie z kryzysu wywołanego pandemią koronawirusa generuje nowe, dodatkowe czynniki proinflacyjne, takie jak realizacja odłożonego popytu gospodarstw domowych na usługi gastronomiczne i hotelarskie, ale również na produkty - takie jak choćby odzież. Możemy więc spodziewać się, że wraz z dalszym otwieraniem gospodarki i sezonem wakacyjnym, inflacja przyspieszy jeszcze bardziej.

Co istotne, w dłuższej perspektywie będziemy mieć do czynienia z nowym, wyjątkowo istotnym czynnikiem proinflacyjnym, tj. znaczącym impulsem fiskalnym w postaci unijnego Funduszu Odbudowy. W nowej perspektywie budżetowej Polska otrzyma 160 mld EUR z unijnych funduszy, z czego 57 mld EUR będzie pochodzić z Funduszu Odbudowy.⁴ Dla porównania, przez 16 lat członkostwa w UE Polska otrzymała ok. 181 mld EUR. Fundusz Odbudowy jest istotnym elementem wsparcia gospodarki w wychodzeniu z kryzysu, ale polityka tzw.

² Eurostat, Annual inflation up to 1.6% in the euro area, dostępne pod adresem: <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/11563095/2-19052021-AP-EN.pdf/6bd163f8-7551-3b07-a874-ddc78c9ad93d?t=1621412809290>.

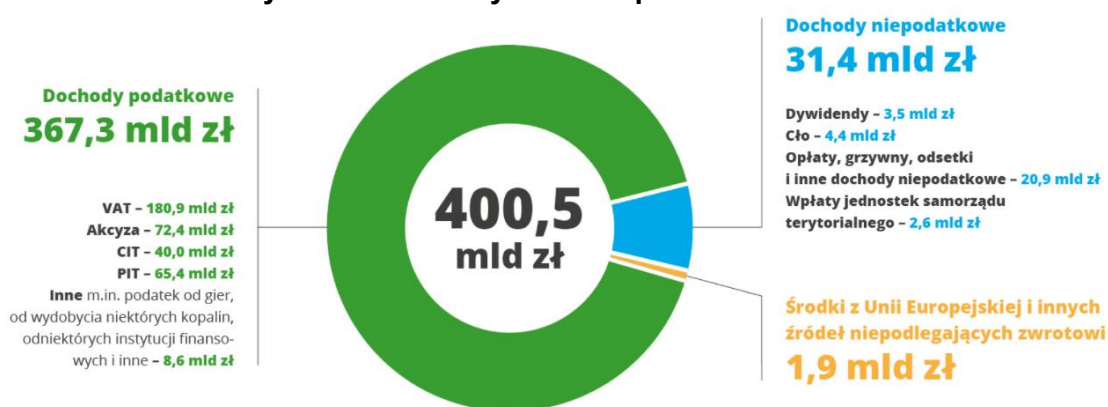
³ Rekin Finansów, Eurostat: inflacja w Polsce 5,1%, najwyższa od 20 lat, dostępne pod adresem: <https://rekinfinansow.pl/najwyzsza-inflacja-od-20-lat-polska/>.

⁴ Związek Przedsiębiorców i Pracodawców, Skutki wprowadzenia podatku od sprzedaży detalicznej od 1 stycznia 2021 r., dostępne pod adresem: <https://zpp.net.pl/wp-content/uploads/2021/01/12.01.2021-Raport-ZPP-Skutki-wprowadzenia-podatku-od-sprzeda%C5%BCy-detalicznej-od-1-stycznia-2021-r..pdf>.

helicopter money pociąga za sobą również długofalowe konsekwencje. Konieczność zagospodarowania środków o tak dużej skali w relatywnie krótkim czasie może prowokować wzrost cen i na pewno nie spowolni inflacji.

Prawdopodobnie jedynym aktorem, który nie cierpi z powodu wzrostu inflacji, jest rząd. Przy tworzeniu budżetu na 2021 rok, rząd przyjął inflację na poziomie 1,8 proc.⁵ Tym samym, budżetowe przychody i wydatki zostały skalibrowane zgodnie z tym parametrem. Wzrost cen oznacza wzrost wpływów budżetowych z tytułu podatku VAT, czyli jednego z głównych źródeł przychodu państwa. Przykładowo, w 2019 r. wpływu z tytułu podatku VAT wyniosły ponad 180 mld zł, czyli prawie połowę wszystkich dochodów podatkowych uzyskanych w tamtym roku.⁶ Ponad dwukrotnie wyższa niż przewidywana inflacja to znaczny wzrost wpływów do kasy państwa i lepszy bilans na koniec roku.

Wykres 2. Dochody budżetu państwa w 2019 r.

Źródło: Portal Podatkowy Ministerstwa Finansów, Dochody i wydatki

Znacząca podwyżka stóp procentowych wydaje się być w niedalekiej przyszłości mało prawdopodobna, a nawet jeśli wydarzyłaby się, to pociągnie za sobą również pewne negatywne konsekwencje dla przedsiębiorstw i konsumentów.

Inflacja w Polsce i UE

W maju 2021 inflacja w Polsce zrosła o 4,7 proc. w stosunku do analogicznego okresu roku poprzedniego z czego za 1,65 proc. wzrostu odpowiadają ceny transportu w tym cen paliw, 1,32 proc. ceny użytkowania mieszkań w tym nośników energii, 0,32 proc. wzrost cen

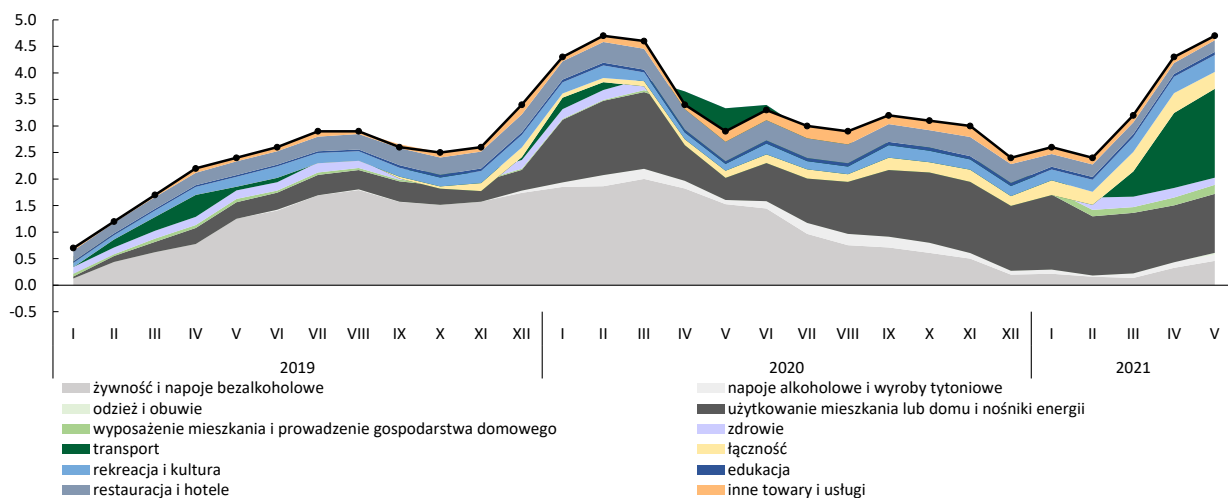
⁵ Forsal, 4-proc. wzrost PKB i 1,8 proc. inflacji. Rząd przyjął założenia do projektu budżetu na 2021 rok, dostępne pod adresem: <https://forsal.pl/gospodarka/pkb/artykuly/7784463,budzet-2021-wzrost-pkb-4-proc-inflacja-18-proc-rzad-przyjal-zalozenia-do-projektu-budzetu-na-2021-rok.html>.

⁶ Portal Podatkowy Ministerstwa Finansów, Dochody i wydatki, dostępne pod adresem: <https://www.podatki.gov.pl/z-twoich-podatkow/dochody-i-wydatki-z-twoich-podatkow/>.

łącznie, 0,32 proc. wzrost cen rekreacji i kultury, 0,22 proc. wzrost cen usług restauracji i hoteli.

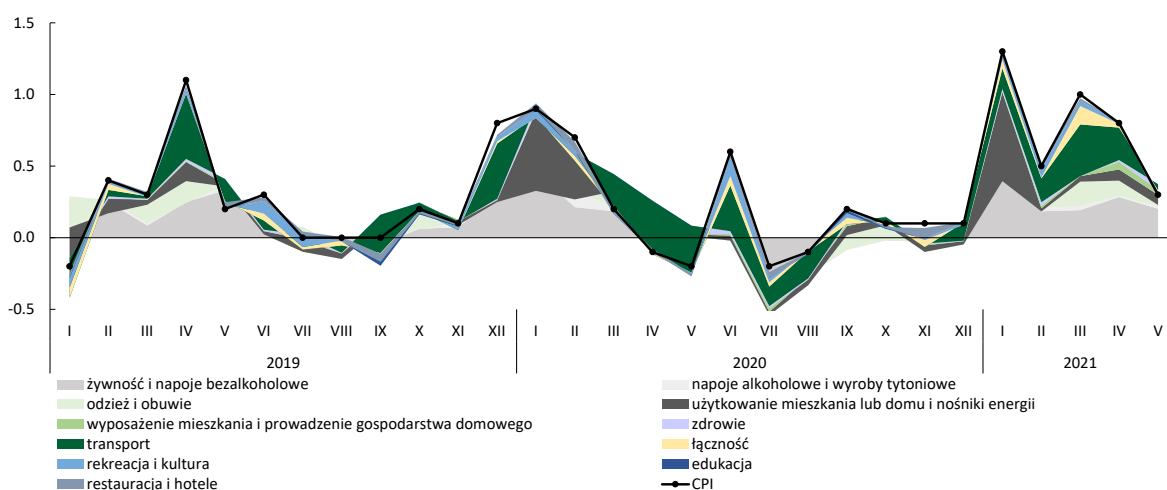
Inflacja w maju 2021 w odniesieniu do poprzedniego miesiąca wzrosła o 0,30 proc. Do wzrostu tego w największym stopniu przyczyniły się kolejno: wzrost cen żywności (0,16 proc.), użytkowania mieszkań w tym nośników energii (0,10 proc.). Ujemną kontrybucję do wskaźnika miały spadek cen transportu (0,04 proc), łącznie (0,05 proc.).

Wykres 3. Dynamika CPI i wkład głównych kategorii dóbr i usług r/r

Źródło: Obliczenia własne na podstawie GUS, Bank Danych Makroekonomicznych, Wskaźniki cen

Wykres 4. Dynamika CPI i wkład głównych kategorii dóbr i usług m/m

Źródło: Obliczenia własne na podstawie GUS, Bank Danych Makroekonomicznych, Wskaźniki cen

Dla porównania, w gronie państw strefy euro również najbardziej zmiennym komponentem wchodzącym w skład zharmonizowanego wskaźnika inflacji konsumenckiej HICP stanowią ceny paliw. Spadek cen transportu w listopadzie 2020 przyczynił się do zmiany HICP strefy euro mierzonego rok do roku poprzedniego o -0,55 proc., by w kwietniu 2021 odpowiadać za 0,70 proc. w 1,60 proc. wzroście wskaźnika. Kolejnym czynnikiem po rosnących cenach transportu, który w największym stopniu wpływał na poziom inflacji w strefie euro w kwietniu tego roku był wzrost cen utrzymania mieszkań 0,52 proc., wzrost cen alkoholu i wyrobów tytoniowych 0,12 proc., wzrost cen rekreacji i kultury 0,06 proc.

Natomiast wysoki kwietniowy wzrost inflacji HICP dla Polski, pokazał że cechy strukturalne naszej gospodarki i model wychodzenia z kryzysu pandemicznego opierający się w większym stopniu na generowaniu popytu konsumpcyjnego niż na stymulowaniu inwestycji prowadzi Polskę na ścieżkę silniejszych wzrostów cen niż ma to miejsce wśród państw strefy euro. W obecnych warunkach rynkowych sektory usługowe w Polsce narzucają swobodniej wyższe ceny na swoje produkty, w celu zrekompensowania sobie kosztów wzrostu cen paliw.

Główne stymulanty inflacji – czynniki niewrażliwe na wysokość stóp procentowych

Rada Polityki Pieniężnej w swoich komunikatach podkreśla, że za marcowym i kwietniowym wzrostem inflacji stoją czynniki niewrażliwe na wysokość stóp procentowych. Są to przede wszystkim, ceny surowców paliwowych ustalane na światowych rynkach, ceny energii determinowane przez wysoki kurs uprawnień do emisji CO₂ oraz ceny administracyjnie regulowane przez samorzady takie jak cena usług wywozu śmieci.

Doświadczenia międzynarodowe pokazują, że próby administracyjnego ograniczenia wzrostu cen są nieskuteczne. Tak też i okazało się to w przypadku Polski, gdzie rząd w 2020 roku zdecydował o czasowym zamrożeniu cen energii, aby w roku wychodzenia z kryzysu mogły one wzrosnąć z podwójną siłą. Stąd też wzrost ceny utrzymania mieszkań i lokali przyczynił się w kwietniu do wzrostu wskaźnika CPI o 1,24 proc. w doniesieniu do poziomu z kwietnia 2020.

Narzędziem wpływającym na kształtowanie się poziomu cen mogą być podatki pośrednie. Na podstawie Wykresu 2 możemy stwierdzić, że najbardziej zmiennym czynnikiem wpływającym na miesięczne wahania poziomu inflacji są ceny paliw. Warto więc rozważyć modyfikację akcyzy na paliwo, która, respektując minimalne wartości wyznaczone przez dyrektywę

2003/96 ws. restrukturyzacji wspólnotowych przepisów ramowych dotyczących opodatkowania produktów energetycznych i energii elektrycznej, pozwoliłaby na obniżenie cen paliw. Kolejnym istotnym czynnikiem jest cena usług takich jak wywóz śmieci. Obecnie toczą się prace nad wdrożeniem ważnych unijnych projektów dotyczących gospodarki odpadami w tym rozszerzonej odpowiedzialności producenta oraz tzw. dyrektywy SUP. W tym zakresie konieczna jest rozsądna, niemająca paropodatkowego charakteru, reforma. Ostatecznie należy zmniejszyć, zawiesić pobór lub nawet zrezygnować z niedawno wprowadzonych podatków, które doprowadziły do wzrostu cen, generując niewiele bezpośrednich przychodów do budżetu. Przykładem takiej opłaty jest podatek cukrowy. Należy również unikać poszerzania tego rodzaju opłat na nowe kategorie produktów.

Kolejnym istotnie wpływającym na ceny kanałem jest polityka odpowiedzialnego kształtowania wysokości płacy minimalnej. Ponieważ dostosowania płacowo-cenowe zachodzą w dłuższym okresie opinia publiczna zwykle nie dostrzega bezpośredniego powiązania między płacami a cenami. Wzrost płacy minimalnej o 15% w niewielkim stopniu wpływa na wzrost konsumpcji gospodarstw domowych 0,1%. Natomiast w większym stopniu mogliśmy zaobserwować go we wzroście cen usług, począwszy od stycznia 2020.

Konkluzje

Wysoka inflacja stanowi ukrytą formę podatku, który rozłoży się po części na przedsiębiorstwa, a po części na konsumentów, generując wyższe wpływy budżetowe. Wysoki poziom cen w Polsce uderza szczególnie w sektory przemysłowe, powodując spadek konkurencyjności polskiego eksportu. Sektory te nie są w stanie narzucić ceny na swoje produkty w odróżnieniu do sektorów usługowych, a popyt zagranicy na produkty Polski zależy od konkurencyjności cen naszych towarów za granicą. Tymczasem to właśnie eksport stanowi jeden z najważniejszych czynników wzrostu Polskiej gospodarki.

Aby uniknąć dalszego wzrostu inflacji i osłabienia polskiej gospodarki, proponujemy dyskusję nad tym, w jaki sposób możemy zahamować wzrost cen poprzez ograniczenie kosztów wynikających z regulacji. W obliczu rosnących cen surowca, godnym rozważenia pomysłem wydaje się modyfikacja w zakresie akcyzy paliwowej. Jednocześnie, należy zrezygnować z podatków, które mają wpływ na wzrost cen, takie jak podatek cukrowy, oraz unikać wprowadzania opłat na nowe kategorie produktów. Konieczna jest również rozsądna, niemająca paropodatkowego charakteru, reforma w zakresie gospodarstwa odpadami.